

Sant Antoni Abat dia 17 de gener

Sant Antoni va néixer a Qeman, un llogaret (poble molt petit) d'Egipte. Va viure entre els segles III i IV. Segons la biografia contada per Sant Atanasi d'Alexandria, Sant Antoni quan va tenir vint anys, els seus pares varen morir deixant-li una bona herència. Però ell, ho va vendre tot i va donar tots els doblers als pobres. Llavors va decidir anar a viure al desert dins una gruta, on hi visqué vint anys. S'alimentava de pa i sal una vegada al dia.

El diable el va temptar amb diverses visions dolentes, sense aconseguir el seu propòsit de temptar-lo. Quant més riqueses li oferia el dimoni més oracions resava el Sant. Finalment, una bona guarda de dimonis el varen assaltar de nit i el varen atupar fins a deixar-lo malferit.

Un monjo que l'anava a visitar, quan el va veure tan malament va creure que estava mort i el va treure de la gruta per anar a enterrar-lo quan de sobte el Sant es va despertar i tot d'una va voler tornar a sa gruta per combatre als dimonis.

En aquest moment Sant Antoni tengué la visió de Jesús i Sant Antoni li va dir que no l'havia ajudat quan els dimonis l'atacaven. I Jesús li va contestar que no hi tornarien mai més. També li va dir que amb la seva lluita contra els dimonis, havia comprovat la seva gran fe amb Ell i per aquest motiu seria reconegut en tot el món.

Aquesta proesa es va anar estenent per tot arreu i els seus deixebles es multiplicaren. Se sol representar el Sant amb una creu en forma de T (anomenada creu de tau), acompanyat d'un porquet. També se'l reproduïx amb un llibre en una cova, o bé amb un gaiato, del qual penja una campaneta.

Segons la tradició Sant Antoni va morir als 105 anys i fou enterrat pels seus deixebles en un lloc secret. Dos-cents anys després de la seva mort fou descobert el seu sepulcre i traslladat a Alexandria i llavors a Constantinoble. En el segle X un cavaller francès va

traslladar les relíquies del Sant a Vienne, des d'on es va expandir el seu culte, especialment a partir de finals del segle XI quan es va fundar l'orde hospitalària de Sant Antoni per desenvolupar una funció mèdica, perquè el concepte de salut és tant material com espiritual.

L'objectiu d'aquesta orde era atendre els malalts de l'ergotisme, *ignis sacer* o foc sagrat, una intoxicació molt estesa durant l'Edat Mitjana i causada per la ingesta de pa negre de sègol (cast. *centeno*) que estava contaminat pel fong (cast. *cornezuelo del centeno*). Aquest fong, que conté un principi actiu, l'ergotamina, produeix escalonadament al·lucinacions, vasoconstriccions en les extremitats i finalment la mort. Actualment, és una malaltia poc freqüent amb una baixa incidència sobre la població.

Com que pel tractament s'usava el greix del porc, aquest animal es va identificar amb el Sant patrocinator de l'orde de Sant Antoni.

El tractament dels Antonians, consistia en cobrir la ferida amb greix de porc per evitar-ne les infeccions i substituir el pa negre (de sègol) amb pa blanc (de blat). Els hospitals Antonians van ser dels primers a popularitzar-se com a cases de salut, i se'n van fundar moltes, com ara a València, Oriola, Alacant, Barcelona, Cervera, Lleida, Tàrraga, Valls i Palma de Mallorca.

La necessitat de greix de porc per protegir les ferides va incentivar la cria i el manteniment, a càrrec de tot el poble, dels porquets destinats als malalts d'ergotisme; els porquets que eren beneïts, pasturaven lliurement pels carrers i duïen com a senyal una campaneta.

Aquests porcs complien una triple funció: la higiènic-sanitària de netejar els carrers d'immundícies; l'alimentària de transformar allò que menjaven en carn de la millor qualitat, i la mèdica de contribuir, amb el greix, al guariment dels malalts

Així que, potser, les festes de Sant Antoni segueixen simbòlicament el tractament d'aquella malaltia, amb rituals com:

- **Les fogueres de Sant Antoni:** probablement per purificar l'ambient per llevar l'ergotisme.

Les fogueres de Sant Antoni estan fetes, en moltes poblacions, de llenya tallada expressament per al foc. Els joves s'encarreguen entre Nadal i mig gener d'aplegar la fusta. Moltes fogueres es basteixen al voltant d'un arbre central, anomenat *maig*, el qual s'ha despulat del brancatge totalment a excepció de la part superior. A alguns indrets, s'hi afegeix un ninot que se situa dalt de la foguera.

El foc és símbol de purificació i de renovació de la vida. L'arbre que centra la foguera simbolitza l'arbre de la vida, l'eix del món, que també s'ha enlairat en moltes poblacions en la festa del primer de maig. Les fogueres hivernals constitueixen un ritual de renovació, per propiciar el pas de l'hivern a la primavera, i de purificació, cremant el mal, representat pel dimoni o per un ninot.

La foguera és el centre de la celebració. Al seu voltant es reuneix la gent que torren i mengen i es realitzen diverses activitats festives canten amb la música de les simbombes, xeremies i tamborinos.

- **Els dimonis que van al voltant de Sant Antoni:** Potser al·lusius a les temptacions o al·lucinacions que patien els afectats durant la primera fase de la malaltia.

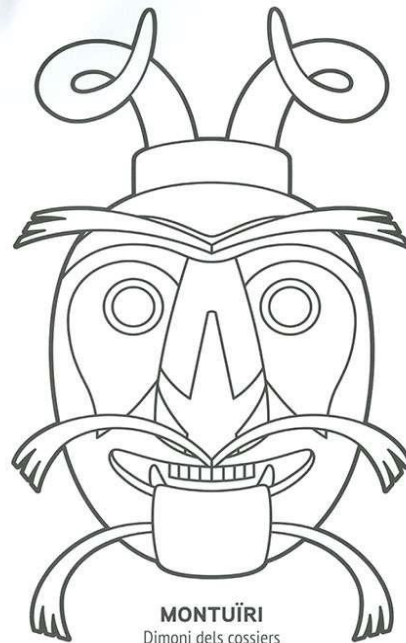

LLUCMAJOR
Dimoni de Lluçmajor

PETRA
Dimoni de corregudes

MONTUÏRI
Dimoni dels cossiers

CALONGE
Dimoni de Calonge

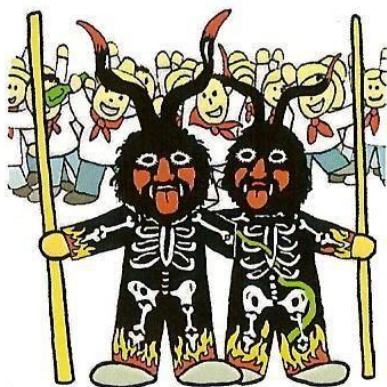

BINISSALEM
Dimoni de sa fit-loxera de l'infern

SON MACIÀ
Macianarro

ARTÀ

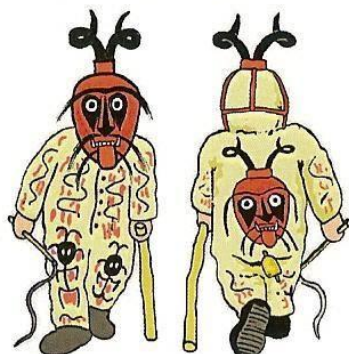
ALGAIDA

CAPDEPERA

MANACOR

MONTUÏRI

MURO

LLUCMAJOR

PETRA

SANT JOAN

STA. MARGALIDA

SON SERVERA

VILAFRANCA

- **La benedicció del porc i per extensió, de tot el bestiar i els animals domèstics:**
Era l'únic dia en tot l'hivern en què no es mataven porcs. Com que el porc és una excel·lent font d'aliment, i en particular durant l'hivern, època de penúria alimentària, la rifa d'un porc ha estat part quasi imprescindible de les festes de Sant Antoni.

Benaurat aquell que li tocava en sort un porc ben engrossit per disposar d'aliment en la part més crua de l'hivern, quan la productivitat dels camps estava en el mínim.

I justament els dos sants lligats al porc, Sant Martí «Per Sant Martí, mata el garrí», o el castellà *A todo cerdo le llega su San Martín* i Sant Antoni, se celebren durant l'època més dura de l'hivern. Un nou exemple d'intersecció entre religió, natura i ciències.

Fins a la segona meitat del segle XX encara es tenia a casa, per curar ferides, cops i blaïures el saïm adequadament fos i guardat en pots per a les ocasions.

COBLAS EN HONOR
DEL GLORIÓS
QUE SE VENERA EN LA IGLESIA PARROQUIAL

Y ALABANSA
SANT ANTONI ABAT
DE CASSÀ DE LA SELVA.

Del Dimoni vencedor
Sant Antoni s'ou estat:
Pregau à Nostre Senyor
Per qui aus te per advocat.

Pregau à Dèu eternal
puix lin sou estat sirvent;
quem deslliuria de tot mal,
perque sempre n' es urgent:
Mostrant vostre gran amor
al malalt atormentat, etc.

Se pot dir perfectament
quen sou estat molt volgut,
de Jesús Omnipotent,
qui os há donat tal virtut;
de lliurar del gran dolor
de las llamas y cremats: etc.

Dels grans dejunis que feyeu
y de tantas oracions
per lliurarvos dels qui veyeu
mals esperits, á legions:
Ab Jesús tenint ferm cor,
no temiau ser tentat, etc.

Baix la vostre protecció
teniu tots los animals,
com y ab sobrada rahó
á tots los pobres mortals:
Cridantvos ab gran fervor
vehentse ab necessitat, etc.

Confessor sent y ermitá,
y Abat de suma valia,
vos venim á suplicá
quem alcanseu alegría:
Sentnos per fi, valedor
del mal quem dona combát, etc.

Oratio pro nobis Beate Antoni.

Nos pot dir queus há vensut
lo infernal mal-esperit,
no obstant habeus combatut
per tres dias y una nit:
Sempre en foreu Vencedor,
si bé que molt mal tractat, etc.

Aburriu completament
á tots quants diihen mentida,
y á més si fan jurament,
respectant mal vostre vida:
Procure lo pecador
quant juria, dir veritat, etc.

Molts miracles habeu fets,
vivint alguns ab enganyis,
que se son vistos contrets
de cuixas, peus, camas, mans;
burlantse del Protector
vista se há la falsedat, etc.

Oh gloriós gran Sant Antoni!
vos venim á suplicar,
que dels enganyis del Dimoni
nos vulgau sempre guardar:
Sentnos constant defensor
contra est esperit malvat, etc.

TORNADA.

Puix sou estat vencedor
del vil Dimoni esforssat:
pregau á nostre Senyor
per qui aus te per Advocat.

Et digni efficiamur etc.

OREMUS.

Intercessio nos, quæsumus Domine, Beati Antonii Abbatis commendet: ut quod nostris meritis non valemus, ejus patrocinio assequamur. Per Christum, etc.

Es considera el patró dels animals de peu rodó (cavalls, someres, ases, muls...) i, per extensió, de tots els animals domèstics, especialment tots aquells animals indispensables en les feines del camp.

La llegenda explica que quan el Sant veia un animal ferit, el curava. Així ho va fer amb un porquet, que, per mostrar-li el seu agraïment, va decidir acompanyar-lo la resta de la seva vida; és per això que popularment se l'anomena Sant Antoni del porquet i, també, Sant Antoni dels ases

Per les festes en honor del Sant, es duen a terme un conjunt de celebracions al voltant del dia 17 de gener a Palma amb les beneïdes i per molts de pobles Artà, Manacor, Muro, sa Pobla, Pollença i a bona part de la resta de municipis de les Balears.

La celebració comença la vigília de la festa. A la nit, la gent surt al carrer i, al voltant dels foguerons, canta gloses, toca la ximbomba i gaudeix dels botifarrons, les llonganisses, el llom, la xulla i altres productes gastronòmics, com l'espinaçada, típica de sa Pobla. L'endemà tenen lloc les tradicionals beneïdes d'animals. Algunes localitats continuen la festa amb desfilades de carrosses, decorades amb motius rurals i al·lusions a la vida del Sant.

D'altres tenen tradicions pròpies: a Artà es canta l'argument, composició recitada de caràcter satíric, elaborada per un glosador, que resumeix els principals esdeveniments de l'any anterior. A Manacor la gent assisteix a les Completes, una Missa solemne on s'entonen els Goigs, unes cançons en honor de Sant Antoni. A Pollença, un bon grapat d'homes va a la finca de Ternelles per triar, tallar i pelar l'exemplar de pi que es davalla en carro fins al poble, per plantar-lo a la plaça Vella. Allà, els joves de la vila intenten pujar els 20 metres d'alçària que sol fer el tronc ensabonat, per aconseguir, com a recompensa, un gall. I l'honor d'haver pujat fins a damunt del pi.

Les festes de tots aquests indrets combinen la tradició, la gastronomia, la religió i la bauxa. Són moltes i variades les gloses que es canten durant la revetla de Sant Antoni: algunes tenen una tradició molt antiga i estan molt arrelades. Les gloses formen un llegat important de la cultura popular mallorquina. La seva transmissió implica també la transmissió de coneixements, comportaments, valors i actituds lligats al nostre territori i a la nostra llengua.

Aquí hi ha una mostra d'algunes per cantar al voltant d'un gran fogueró:

Sant Antoni n'és vengut amb un ase amb quatre cames, amb un cove d'ensaimades, i una botella de suc.	El dimoni és a l'infern, a dins l'infern a les fosques; i quan no té res a fer, amb sa coa mata mosques.	Sant Antoni gloriós de Viana anomenat sigau nostre advocat de tot perill guardau-mos.
---	---	--

Sant Antoni para lloves per dins mates i clapers per guanyar quatre doblers per comprar sabates noves.	Sant Antoni va per mar sonant una campaneta amb sa seva guitarreta tots es peixos fa ballar.	Sant Antoni i el dimoni sortiren ben dematí han passat sa nit de juerga i ara no podran dormir.
Sant Antoni va morir a més de cent anys d'edat sa seva immortalitat encara regna per aquí.	Sant Antoni gloriós de damunt sa muntanyeta guardau-mos una cabreta vos que sou tant bondadós.	Sant Antoni i el dimoni anaren a caçar crancs Sant Antoni en camiseta el dimoni en calçons blancs.
Sant Antoni i el dimoni menjaven patates crues creguent que amb una panxada les fogirien ses rues.	Sant Antoni és un Sant que té fama de miraculós el dimoni és un bergant banyut, fals i envejós	Sant Antoni torrava pa a damunt de ses esgrelles, mirant per ses finestres, i se va cremar sa mà.
Sant Antoni i el Dimoni anaven cap a ciutat; quan encara eren per Inca, el dimoni anava cansat.	No miris al dimoni que te deixarà ull cluc. Si pretens ser forçarrut, puja al Pi de Sant Antoni.	Sant Antoni gloriós, vos que sou sant i sabut, donau-nos força i salut i doblers per gastar-los.
Sant Antoni diu a sa mare: "Feis-me ses butxaques grans, que hi capin sis o set pans i set o vuit sobrassades".	A l'amo i a sa madona els molts d'anys volem donar: que l'any que ve estigueu bona i noltros poguem tornar.	Tothom espera a dissabte per encendre els foguerons, per menjar sa sobrassada i torrar botifarrons.
Sant Antoni, un bon Sant, sempre ajuda als animals, i el dimoni, mal dimoni!, es passeja fent el mal.	Ma Mare me diu Bandera, jo li dic que té raó: ses banderes son honrades per anar a sa processó.	Sant Antoni és un Sant vell, duu sabates de camussa; no se pot mantenir a ell i vol mantenir a sa cussa.
Sant Antoni és un Sant vell, es més vell que hi ha a s' ermita. ell mos dona pasta frita i coques com un garbell.	Sant Antoni, tu que estàs retirat dins sa capella, per què no vens sa porcella, enguany que es porcs van tan cars?	Si no fos p' es carretó que va darrera, darrera, no hi hauria cap somera que batés un cavalló.
M'ha caigut es povalet, m'ha caigut dins sa cisterna. Ara ja no el podré treure, ni tan sols per fer-lo net.	En Joan, quan va arribar, va dir "Ma mare, ja vengo" -"Ai, fill meu, jo no t' entengo si no mudes de parlar"	Sant Antoni és un bon sant i qui té un dobler li dona perquè mos guard s'animal tant si és de pèl com de ploma.
Dia desset Sant Antoni dia vint Sant Sebastià qui bones obres farà no tindrà por del dimoni.	Sant Antoni ja és vengut i diu que se'n vol tornar perquè diu que no hi ha pa i ell vol anar mantengut.	Sa madona de Sa torre es pa negre li fa mal però no n'hi fan ses coques ni es torró per a Nadal.

Si passes pes meu carrer no passis tant vora a vora o si no prest te diré tros d'animal fet enfora.	Sant Antoni de gener sou un dels sants principals guardau-nos ets animals i ses persones també.	Si dius que no sé cantar ja n'aprendré qualche dia es mestre qui m'ensenyà quan començà no en sabia.
Canta companyero canta canta, jo t'ajudaré que si no tienes garganta la mía te deixaré.	Si dius que no sé cançons, en sé vint-i-quatre mil. I les duc dins sa butxaca, enfilades amb un fil.	Es puput i es mussol tots dos fan una tonada, es puput canta amb so sol i es mussol de vetlada.
Totes ses rels d'una mata les maneig amb una mà i ets tant bo per cantar com un caragol per batre.	Sant Antoni i el dimoni han fet un gran fogueró per torrar-hi sobrassada i qualche botifarró.	Es mestres d'aquesta escola diuen que són molt faners; noltros duim un sac de deures i ells no tenen res que fer.
Ton pare i ta mare són dues persones agudes, però tu, si no mudes, ets d'es més ases del món.	Sant Antoni repicava Repicava a poc a poc Com més s'encenia es foc, més llonganisses torrava.	